

КВАНТУВАННЯ РІВНІВ ДЕСТРУКТИВНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ДІЙ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ УКРАЇНИ

Визначені показники та критерії оцінювання рівня деструктивного інформаційного впливу на елементи інформаційної інфраструктури воєнної сфери, проведено вагове оцінювання інформаційних процесів (дій). Здійснено квантування рівнів негативного інформаційно-психологічного впливу та з'ясовано, що інформаційні процеси, які пов'язані з розповсюдженням інформації яка спотворює історичне минуле є досить суттєвою зброєю яку потрібно використовувати як додаткові інформаційні можливості держави щодо забезпечення національної безпеки. Проведено експериментальні дослідження, які свідчать, про негативний характер інформаційних дій, що несуть в собі загрозу не тільки інформаційній, але і територіальній цілісності держави.

Ключові слова: інформаційні процеси (дій), негативний інформаційно-психологічний вплив, воєнна сфера, вагове оцінювання, національна безпека, інформаційна безпека.

Постановка проблеми. Під час масових опитувань (анкетування, інтерв'ю, поштове опитування, телефонне інтерв'ю) джерелом соціальної інформації про певні аспекти об'єкта дослідження є представники цього самого об'єкта. Проте на практиці буває важко або взагалі неможливо встановити носія проблеми і відповідно використати його як джерело інформації. Найчастіше такі ситуації пов'язані зі спробами прогнозування зміни соціального явища, процесу, об'єктивного оцінювання таких аспектів діяльності й особистісних рис людей, щодо яких їх самооцінка може бути неадекватною. Така інформація може надходити тільки від компетентних осіб – експертів, які мають глибокі знання про предмет чи об'єкт дослідження. Таким чином, для вирішення поставленого наукового завдання щодо визначення рівнів інформаційних процесів (дій), було обрано метод експертних оцінок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед вітчизняних і зарубіжних праць щодо оцінювання морально-психологічного стану особового складу слід виділити дослідження Я. Жаркова, М. Онищука, Р. Василенка, праці Ю. Московчука, В. Зеленицького, М. Варія, які мають суттєве теоретичне і практичне значення [3]. Аналіз А. Кондратьєва, який розглядає розвідку з використанням відкритих джерел інформації США, надав можливість скористатися іноземним досвідом під час експериментальних досліджень [4]. Кількісні методи аналізу, які описує М. Міронюк, були використані з метою визначення показників та критеріїв оцінювання рівня деструктивного інформаційного впливу на елементи інформаційної інфраструктури воєнної сфери, проведення вагового оцінювання інформаційних процесів (дій) [5].

Метою статті є удосконалення системи протидії інформаційно-психологічному впливу на особовий склад військ (сил) та органи військового управління шляхом виявлення і реагування на інформаційно-психологічні процеси (дії).

Виклад основного матеріалу. Формуючи групу експертів, на першому етапі їх відбору доцільно скористатися такими критеріями, як рід занять і стаж роботи з певного профілю. Попередній список експертів може бути широким, але надалі його доцільно звужити, залишивши в ньому найпідготовленіших осіб. Головний серед усіх критеріїв відбору експертів - компетентність. Для визначення її рівня використовують два методи: самооцінку експертів і колективну оцінку авторитетності кожного з кандидатів в експерти (наприклад, з допомогою соціометричного опитування). Метод колективної оцінки застосовують для формування групи експертів, коли вони знають один одного як спеціалісти. Така ситуація найчастіше трапляється серед творчих людей, відомих політиків, економістів. До основних функцій методу експертної оцінки в соціологічному дослідженні належать:

- прогноз тенденцій розвитку різних явищ і процесів соціальної дійсності;
- оцінка рівня достовірності даних, одержаних з допомогою масових опитувань;

– атестація колективу (його членів) за рівнем професіоналізму, трудової активності тощо.

Більш того, прогностична експертна оцінка може бути застосована щодо будь-яких соціальних явищ, процесів, глобальних і локальних проблем.

В експертних опитуваннях анонімність, як правило, втрачає будь-який смисл, оскільки експерт є активним учасником наукового дослідження. Спроба приховати від нього мету дослідження, перетворивши його на пасивне джерело інформації, може призвести до втрати його довіри до організаторів дослідження.

Основний інструментарій експертних опитувань (анкета, бланк-інтерв'ю) має бути розроблений за спеціальною програмою. На відміну від масового опитування, програма опитування експертів не так деталізована і має переважно концептуальний характер. Якщо дослідник не наважується сформулювати прогностичні судження, то в анкету експерта вміщують відкриті запитання, які передбачають повну свободу вибору форми відповіді. Процедура опитування експертів може бути очною чи заочною (поштове опитування, телефонне інтерв'ю). Одна з найпростіших форм експертного прогнозу – обмін думками. Вона передбачає одночасну присутність усіх експертів за “круглим столом”, де і відбувається з'ясування домінуючої позиції з порушеного дослідником дискусійного питання. Обговорення проблеми може відбуватися в кілька турів, поки не буде вироблена узгоджена оцінка.

Під час вироблення управлінських рішень за допомогою соціологічних досліджень іноді постає проблема достовірності результатів масового опитування, правомірності сформульованих на їх основі висновків. Йдеться про оцінку компетентності висловлених респондентами міркувань. Для цього складають анкету експерта, яка містить в основному закриті питання, які за структурою ідентичні питанням анкети масового опитування. Завдання експерта полягає в тому, щоб з урахуванням об'єктивної ситуації та чинників, які цікавлять дослідника, висловити щодо поставлених питань неупереджені, всебічно виважені міркування.

Метод експертної оцінки поширений у розвідувальних і проблемних дослідженнях для одержання попередніх відомостей про об'єкт, предмет аналізу, для уточнення гіпотез і завдань основного дослідження, для визначення умов експерименту, а також при оцінюванні його ефективності.

На першому етапі експертного опитування було визначено перелік деструктивних інформаційних дій в інформаційному просторі стосовно України. Для більш чіткого аналізу була врахована інформаційно-психологічна та інформаційно-технічна складова.

В *інформаційно-психологічній складовій* був визначений наступний набір деструктивних інформаційних дій: поява нейтральної неперевіреної інформації про досягнення в сфері інформаційних технологій у віддаленій країні; поява нейтральної неперевіреної інформації про досягнення в сфері інформаційних технологій у сусідній країні; поява нейтральної перевіреної інформації про досягнення в сфері інформаційних технологій у віддаленій країні; поява нейтральної перевіреної інформації про досягнення в сфері інформаційних технологій у сусідній країні; неофіційні повідомлення (коментарі) іноземних ЗМІ про можливі наміри агресивного характеру з боку певних суб'єктів (держав, окремих організацій, окремих осіб), які можуть мати негативні наслідки для інформаційної інфраструктури воєнної сфери.

Крім того, до переліку деструктивних інформаційних дій було вирішено додати:

– повідомлення іноземних ЗМІ про заяви офіційних осіб віддалених держав щодо можливих намірів агресивного характеру, які можуть мати негативні наслідки для інформаційної інфраструктури воєнної сфери;

– повідомлення національних ЗМІ про заяви офіційних осіб віддалених держав щодо можливих намірів агресивного характеру, які можуть мати негативні наслідки для інформаційної інфраструктури воєнної сфери;

– повідомлення іноземних ЗМІ про заяви офіційних осіб сусідніх держав щодо можливих намірів агресивного характеру, які можуть мати негативні наслідки для інформаційної інфраструктури воєнної сфери;

– повідомлення національних ЗМІ про заяви офіційних осіб сусідніх держав щодо можливих намірів агресивного характеру, які можуть мати негативні наслідки для інформаційної інфраструктури воєнної сфери;

– наявність перевіреної інформації про наміри агресивного характеру віддалених держав, які можуть мати негативні наслідки для інформаційної інфраструктури воєнної сфери;

– наявність перевіреної інформації про наміри агресивного характеру сусідніх держав, які можуть мати негативні наслідки для інформаційної інфраструктури воєнної сфери.

Інформаційне насичення індивідуальної та суспільної свідомості особового складу національних військових формувань з боку іноземних ЗМІ з метою послаблення їх готовності до оборони держави та погіршення іміджу військової служби було розподілено за шляхами розповсюдження інформації:

– розповсюдження інформації (дезінформація або спотворення інформації), що дискредитує військове керівництво та збройні сили держави;

– поширення викривленої, недостовірної та упередженої інформації, яка дискредитує військові формування, військову службу та військовий обов'язок;

– заклику до вигідних протиборчій стороні (зловмисних) дій військового керівництва (штабів військового керівництва, командних пунктів, центрів управління, спеціалізованих армійських об'єктів інформаційної діяльності);

– підбурювання до суспільно-політичних, міжетнічних та міжконфесійних конфліктів серед особового складу військових формувань держави.

Активізацію діяльності іноземних спецслужб, було розділено за сферами діяльності, зокрема: агентурні дії щодо примушення до розголошення інформації, яка становить державну таємницю, а також конфіденційної інформації, що є власністю держави; підтримка опозиційних, міжетнічних та міжконфесійних рухів.

Наступними інформаційними діями, які мають деструктивний інформаційно-психологічний вплив були визначені:

– активізація діяльності існуючих опозиційних рухів, політичних партій, об'єднань, блоків з метою втягування особового складу військових формувань в політичні процеси у державі;

– зростання кількості інформаційних продуктів вітчизняних ЗМІ, які належать іноземним власникам, що провокують загострення внутрішніх протиріч, напругу у суспільстві та негативно впливають на свідомість особового складу військових формувань;

– розповсюдження агітаційних матеріалів на користь протиборчої сторони в місцях дислокації військових формувань держави.

В свою чергу, *інформаційно-технічну складову* складають наступні інформаційні дії:

– радіоелектронне придушення радіотехнічних засобів держави спеціального та подвійного призначення (зв'язку, спостереження, навігації, радіо, телебачення тощо) шляхом постановки радіо завад;

– порушення встановленого регламенту збирання, обробки, формування, зберігання і передачі інформаційного ресурсу (ІР) в АСУ та інформаційних системах органів військового управління ЗС України та інших військових формувань держави шляхом: використання комп'ютерних “вірусів” (комп'ютерних програм для деструктивної зміни програмного забезпечення ПЕОМ та комп'ютерних мереж); застосування комп'ютерних бомб” (спеціальних комп'ютерних руйнівних програм закладного характеру); поширення фальшивої інформації в службових комп'ютерних мережах; обмеження або заборони (блокування) доступу до ІР законним користувачам комп'ютерних мереж; програмного ураження інформаційно-телекомунікаційних систем з боку вітчизняних комп'ютерних злочинців та хакерів противника; ненавмисного порушення встановленого порядку роботи з ІР персоналом інформаційної інфраструктури воєнної сфери.

На першому етапі експертного оцінювання було залучено ряд науковців, серед яких О. Іванів, Т. Мацевко, О. Куцька, А. Романішин, О. Шпак, М. Онищук, Я. Жарков, В. Котвицький, В. Клименко, О. Каренчук, Ю. Турченко, Я. Винярський, О. Ананьїн, А. Левицький, Н. Мась, Н. Сторжук, В. Крихта, В. Близнюк, О. Борзак, В. Шваб, А. Сірий, О. Кучерявенко, О. Сидоров, В. Леоненко, В. Гаврюшенко, С. Васильєв, О. Джус, С. Сірий.

В результаті дослідження, ряд експертів зауважили на необхідності доповнити перелік інформаційних дій, за яким визначається рівень інформаційного впливу.

Експерти з Академії сухопутних військ ім. гетьмана Петра Сагайдачного О. Іванів, Т. Мацевко, зауважили, що більшої уваги потребують наступні інформаційні дії: перенесення інформації в телекомунікаційні мережі; радіоелектронне глушіння засобів зв'язку та управління; несанкціонований доступ до інформаційних ресурсів; незаконне зберігання та використання інформації з питань оборони держави.

На питання про період часу спостереження, який необхідний при наборі стійкої статистики для аналізу за видами інформаційних дій, дослідник відповідає – в залежності від ситуації та розвитку подій.

На їх думку, до запропонованого переліку необхідно додати: цілеспрямований інформаційний вплив на керівництво (командирів) – погрози, навіювання, переконання, підкуп тощо – задля прийняття необхідних рішень (а не просто заклики); поширення інформації щодо неспроможності держави протистояти зовнішнім загрозам (політичним, економічним, інформаційним, воєнним тощо). Щодо переліку часу, який необхідний для набору статистики, дослідник зазначає, що його потрібно проводити в залежності від інтенсивності дій. Чим вища інтенсивність інформаційних дій, тим менший час необхідний для його оцінки. Наприклад в звичайних умовах, найбажаніше проводити аналіз інформаційних дій за календарний рік.

Фахівці академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного А. Романішин та О. Куцька зазначають, що “необхідно враховувати повну необізнаність широких верств населення про форми, методи, прийоми, засоби інформаційно-психологічного впливу”. Більш того, необхідно зважати на розподілення політичних поглядів однорідними групами, які не мають чіткої залежності від існуючої влади (це стосується як представників своєї країни, так і, щонайменше, суміжних країн). Сюди слід віднести національні меншини; релігійні, студентські братства, фанатів тощо”. Дійсно, національні меншини та ісламський фактор на сучасному етапі набуває все більшого значення. На думку автора дослідники має рацію, та як більшість населення не розуміють процесів які відбуваються навколо та легко підпадають під маніпуляцію свідомістю.

В ході проведення першої черги анкетування до першого розділу, який визначає інформаційно-психологічну складову, О. Ананьїн вважає необхідним додати:

– зростання кількості інформаційних продуктів вітчизняних ЗМІ, будь-якої власності, пацифістського характеру, що негативно впливає на суспільну свідомість населення та особового складу військових формувань, що робить державу вразливою до зовнішньої та внутрішньої воєнної загрози;

– активізація іноземно-налаштованих громадських формувань та організацій у прикордонних регіонах держави, що негативно впливають на свідомість українських громадян, що у свою чергу, призводять до появи сепаратистських рухів.

Співробітник Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка (ВІКНУ) М. Онищук, до переліку деструктивних інформаційних дій додає, “надання вітчизняними (іноземними) ЗМІ викривленої інформації щодо:

– історичного минулого і взаємовідносин між державами, особливо з сусідами, підтасовування фактів, подій, конфліктних ситуацій;

– активізація діяльності релігійних громад і недержавних зарубіжних організацій;

– популяризації і формування іміджу лідерів впливу зарубіжних країн;

– культурних і державних цінностей населення сусідніх держав, пріоритетів національно-етнічних меншин”. На думку експерта період часу дослідження залежить від систематизації видів інформаційних дій за їх змістом і потребує розділу по термінам.

Жарков Я.М., начальник кафедри зарубіжної воєнної інформації ВІКНУ, до переліку інформаційних дій, за яким визначається рівень негативного інформаційного впливу, додає:

1) психологічні дії (ІІсо) проти суб’єктів, що приймають рішення, політичної (економічної) дестабілізації;

2) зростання кількості вітчизняних ЗМІ, які мають іноземних власників:

– велика увага до подій всередині країни з боку іноземних ЗМІ та міжнародних установ, створення різноманітних наглядових консультативних та радчих органів з боку іноземних держав;

– культурна експансія іноземних держав, пересиченість режиму інформаційних послуг продукцією іноземного виробництва, нав’язування іноземних інформаційних технологій та перешкоджання створенню та впровадженню власних;

3) посилення зовнішнього інформаційного впливу на декілька окремих верств населення, і в першу чергу на національні меншини у місцях компактного проживання.

Котвицький В., фахівець з ВІКНУ, запропонував додати до переліку інформаційних дій реформування (посилення) структури системи інформаційної політики та інформаційного забезпечення держави та Збройних Сил в цілому.

До поширення погроз до керівного складу, командирів (начальників) військових частин і підрозділів стосовно силових дій до безпосередньо їх членів сімей, експерт вважає доцільним додати, розповсюдження негативної інформації щодо наявності міграційних процесів у районах з дестабілізованою обстановкою та нездатність державних органів до стабілізації ситуації та належного соціального захисту населення.

Клименко В., Каленчук О. (ВІКНУ), зазначають, що до запропонованих інформаційних процесів необхідно додати “формування полярних оцінок та протистояння різних силових структур воєнної організації держави”. Дійсно, протистояння силових структур не найкращим чином віддзеркалюється на понятті “національна безпека”. Більш того, що враховуючи досвід подій в Криму по проведенню АТО, слід звернути увагу на:

– заклики до участі в антидержавницьких виступах незаконно проголошеної влади Криму, так звані ДНР, ЛНР;

– розпалення протиріч між різними соціально-етнічними групами у військових колективах;

– підризу бойового духу на МПС о/с військових частин (проведення блокування в/ч, залякування, викрадення командирів в/ч);

– спонування військовослужбовців до дезертирства. Більш того, дослідник вважає, що потрібно повернутися до аналізу та врахувати особливості проведення інформаційно-психологічних акцій Російської Федерації проти України в поточному році. Тобто існує необхідність у доповненні переліку інформаційних дій, за яким визначається рівень негативного інформаційного впливу.

Автор наголошує на тому, що існує необхідність у врегулюванні державою питання щодо використання соціальних медіа та здійснення впливу на індивідуальну та суспільну свідомість за їх участі, а також поширення недостовірної інформації з метою підризу морально-психологічного стану в суспільстві.

Таким чином, враховуючи вище зазначені висновки експертів при проведенні анкетування, доцільно доповнити запропонований в анкеті перелік інформаційних дій, за яким визначається рівень інформаційного впливу на особовий склад військ (сил) та органи військового управління.

На другому етапі експертам було поставлене наступне питання «Який, на Ваш погляд, негативний вплив на морально-психологічний стан особового складу військ (сил) матимуть інформаційні процеси (дії), якщо вони спостерігаються в інформаційному просторі держави».

Кожну позицію було запропоновано оцінити по шкалі від 0 до 100 балів (10%). Для того, щоб визначити вагову оцінку кожної із позицій, всі данні були зведені в таблицю (табл. 1).

Таблиця 1

№	Види інформаційних процесів (дій)	усього	%
1	Поширення ЗМІ* повідомлень про нові досягнення у воєнно-технічній сфері у віддаленій країні.	235	1,2%
2	Поширення ЗМІ повідомлень про нові досягнення у воєнно-технічній сфері у сусідній країні.	467	2,4%
3	Повідомлення (коментарі) ЗМІ щодо можливих намірів агресивного характеру з боку певних суб'єктів, що може мати негативні наслідки для інформаційної інфраструктури воєнної сфери, обороноздатності держави та національної безпеки загалом:		
	а) держав;	733,5	3,8%
	б) окремих організацій;	303,5	1,6%
	в) окремих неофіційних осіб.	209	1,1%
4	Повідомлення ЗМІ про заяви офіційних осіб щодо можливих намірів агресивного характеру, які можуть мати негативні наслідки для інформаційної інфраструктури воєнної сфери, обороноздатності держави та національної безпеки загалом:		
	а) іноземних ЗМІ про агресивні заяви офіційних осіб віддалених держав;	282	1,5%
	б) іноземних ЗМІ про агресивні заяви офіційних осіб сусідніх держав;	622	3,2%
	в) національних ЗМІ про агресивні заяви офіційних осіб віддалених держав;	304	1,6%
	г) національних ЗМІ про агресивні заяви офіційних осіб сусідніх держав.	660	3,4%
5	Отримання (наявність) достовірної інформації про наміри агресивного характеру віддалених держав, які можуть мати негативні наслідки для інформаційної інфраструктури воєнної сфери, обороноздатності держави та національної безпеки загалом.	402	2,1%
6	Отримання (наявність) достовірної інформації про наміри агресивного характеру сусідніх держав, які можуть мати негативні наслідки для інформаційної інфраструктури воєнної сфери, обороноздатності держави та національної безпеки загалом.	865	4,5%
7	Насичення вітчизняного інформаційного простору продукцією для впливу на індивідуальну та масову свідомість особового складу національних військових формувань (з боку іноземних ЗМІ, провокативних національних ЗМІ, непатріотичної частини населення власної держави) з метою послаблення їх готовності до оборони держави та погіршення іміджу збройних сил, а також військової служби шляхом:		
	а) розповсюдження інформації (дезінформація або спотворення інформації), що дискредитує історичне минуле держави, її військово-політичне керівництво та збройні сили, технологічні можливості держави, її спроможність протистояти воєнним загрозам;	780	4,0%
	б) поширення викривленої, недостовірної та упередженої інформації, яка дискредитує органи військового управління, керівний склад, діяльність військових частин і підрозділів, військову службу та військовий обов'язок;	740	3,8%
	в) заклику до вигідних протиборчій стороні (зловмисних) дій	612	3,2%

	військового керівництва (штабів військових частин, командних пунктів, центрів управління, спеціалізованих армійських об'єктів інформаційної діяльності);		
	г) підбурювання до суспільно-політичних, міжетнічних та міжконфесійних конфліктів серед особового складу військових формувань держави.	557	2,9%
8	Те ж саме за п.7 – із застосуванням противником спеціальних військових сил та засобів інформаційно-психологічного впливу:		
	здійснення противником інформаційно-психологічного тиску на військовослужбовців через індивідуальні технічні засоби комунікації, а також родинні (дружні) зв'язки.	740	3,8%
9	Діяльність іноземних спецслужб, зокрема:	0	
	– агентурні дії щодо примушення до прийняття рішень (діяльності), вигідних противнику (погрози, навіювання, переконання, підкуп тощо);	540	2,8%
	– прихована агітаційна підтримка опозиційних, етнічних та конфесійних рухів антидержавного характеру.	582	3,0%
10	Інформаційна діяльність існуючих опозиційних рухів, політичних партій, об'єднань, блоків з метою втягування особового складу військових формувань в політичні процеси у державі, зокрема в підтримку сепаратизму або зміни конституційного ладу (блокування військових частин, залякування, підбурювання, акцентовані заклики тощо).	670	3,5%
11	Поширення інформаційних продуктів вітчизняними ЗМІ (громадського спрямування, державних, приватних), які провокують загострення внутрішніх протиріч, напругу у суспільстві, а також пацифізм, нехтування національними культурними і державними цінностями, що негативно впливає на свідомість (підсвідомість) особового складу військових формувань.	560	2,9%
12	Те ж саме за п.12 суб'єктами блогосфери та соціальних мереж.	415	2,1%
13	Пропаганда ворожих державі національних ідей через поширення науково-популярних і художніх фільмів, публіцистичних матеріалів, літератури, текстових музичних творів та творів образотворчого мистецтва, зокрема зарубіжного походження.	600	3,1%
14	Розповсюдження агітаційних матеріалів на користь протиборчої сторони в місцях дислокації частин і підрозділів військових формувань держави.	515	2,7%
15	Публічні прояви неузгодженості поглядів та дій військово-політичного керівництва держави в кризових ситуаціях.	670	3,5%
16	Неупереджене розповсюдження національними ЗМІ, а також суб'єктами блогосфери та соціальних мереж інформації про наміри дій власних збройних сил.	562	2,9%
17	Умисне перешкоджання національним засобам теле- і радіомовлення (відключення, постановка радіозавод, блокування мереж тощо).	587	3,0%
18	Прояви мирного спротиву місцевого населення діям військ (сил) в місцях виконання ними бойових завдань (демонстрації протесту або підтримки ворожої сторони).	690	3,6%
19	Прояви агресивного спротиву місцевого населення діям військ (сил) в місцях виконання ними бойових завдань (протест із	622	3,2%

	застосуванням зброї).		
20	Власні спостереження військовослужбовцями результатів бойових дій:		
	а) втрат противника;	400	2,1%
	б) втрат власних частин і підрозділів;	800	4,1%
21	Невідповідність офіційної інформації в національних ЗМІ реальній картині бойових дій.	735	3,8%
Усього		19397	100,0%

Результати проведеного квантування рівнів інформаційно-психологічного впливу свідчать про наступне: найбільшого значення набуло питання щодо, “отримання (наявність) достовірної інформації про наміри агресивного характеру сусідніх держав, які можуть мати негативні наслідки для інформаційної інфраструктури воєнної сфери, обороноздатності держави та національної безпеки”. Більша частина експертів високо оцінили зазначену позицію і вона складає 4,5% від загальної вартості питань. Це є найвищим показником.

Наступним важливим питанням є “насичення вітчизняного інформаційного простору продукцією для впливу на індивідуальну та масову свідомість особового складу національних військових формувань (з боку іноземних ЗМІ, провокативних національних ЗМІ, непатріотичної частини населення власної держави) з метою послаблення їх готовності до оборони держави та погіршення іміджу збройних сил, а також військової служби шляхом:

а) розповсюдження інформації (дезінформація або спотворення інформації), що дискредитує історичне минуле держави, її військово-політичне керівництво та збройні сили, технологічні можливості держави, її спроможність протистояти воєнним загрозам”. Вагова оцінка зазначеного питання складає 4%.

Дійсно, зазначені інформаційні процеси є актуальними для українського сьогодення. Розповсюдження інформації яка спотворює історичне минуле та закликає до патріотизму є досить суттєвою зброєю яку потрібно використовувати як додаткові інформаційні можливості держави щодо забезпечення національної безпеки. Але зазначені інформаційні дії, як свідчить експертне опитування, мають негативний характер і несуть в собі загрозу не тільки інформаційної, але і територіальної цілісності держави.

Наступними інформаційними діями які мають суттєвий інформаційно-психологічний вплив є “повідомлення (коментарі) ЗМІ щодо можливих намірів агресивного характеру з боку певних суб’єктів (держав)”. За результатами експертного опитування її частка складає 3.8%.

Поряд с іншим, насичення вітчизняного інформаційного простору продукцією для впливу на індивідуальну та масову свідомість особового складу національних військових формувань (з боку іноземних ЗМІ, провокативних національних ЗМІ, непатріотичної частини населення власної держави) з метою послаблення їх готовності до оборони держави та погіршення іміджу збройних сил, а також військової служби “шляхом поширення викривленої, недостовірної та упередженої інформації, яка дискредитує органи військового управління, керівний склад, діяльність військових частин і підрозділів, військову службу та військовий обов’язок” складає 3.8%. Це свідчить про те, що інформація щодо стабільності державної влади та органів військового управління має безпосередній вплив на індивідуальну, масову свідомість, а також забезпечення національної безпеки.

Крім зазначеного, “здійснення противником інформаційно-психологічного тиску на військовослужбовців через індивідуальні технічні засоби комунікації, а також родинні (дружні) зв’язки”, відповідно до таблиці 1, має таке ж значення – 3.8%.

Стосовно інформаційно-психологічних дій які мають найменший вплив, то на думку експертів він здійснюється за допомогою:

“повідомлення (коментарі) ЗМІ щодо можливих намірів агресивного характеру з боку певних суб’єктів: в) окремих неофіційних осіб (1.1%) та окремих організацій” (1.6%). Зазначене свідчить, що повідомлення неофіційних осіб, які не мають відношення до

управління державою, не несуть загрози для більшості населення країни. Якщо зазначені повідомлення лунають від офіційних осіб держави, то це характеризується більшістю як пряма загроза з боку держави заявника. Крім того, заяви держави яка є членом військового блока, або є занадто віддаленою від України не несе загрози, так як не має змоги діяти самостійно, без згоди блока або союзу.

В той же час, поширення ЗМІ повідомлень про нові досягнення у воєнно-технічній сфері у віддаленій країні займають трохи більше – 1.2%. Таким чином, інформаційні дії, щодо намірів віддаленої країни не мають вагомого інформаційно-психологічного впливу на свідомість особи та не несуть суттєвої зовнішньої загрози.

Крім того, «повідомлення ЗМІ про заяви офіційних осіб щодо можливих намірів агресивного характеру, які можуть мати негативні наслідки для інформаційної інфраструктури воєнної сфери, обороноздатності держави та національної безпеки загалом:

а) іноземних ЗМІ про агресивні заяви офіційних осіб віддалених держав (1.5%).

в) національних ЗМІ про агресивні заяви офіційних осіб віддалених держав (1.6%)».

Як показує дослідження шляхом експертного опитування, інформаційні повідомлення що лунають зі сторони відділених держав не мають суттєвого впливу на свідомість. На нашу думку, саме неможливість одноосібної агресії країни яка є членом європейського союзу чи НАТО зменшує ризик реальної загрози національної безпеки нашої країни.

Начальник відділу науково-дослідного інституту державної прикордонної служби України І. Кукін, оцінюючи рівень негативного інформаційно-психологічного впливу на особовий склад військ (сил) вважає, що існує певна модель «Управління, людина, підрозділ, органи».

Пропонуючи зазначену модель, дослідник зазначає, що головною ланкою в цій моделі є мотивація людини до певних дій. Тобто, вища ланка, виконуючи всі функції управління, що пов'язані з організацією, координацією та плануванням забезпечують контроль над нищою ланкою. Але, саме мотивація, яка залежить першу чергу від самомотивації особистості, визначає наскільки ефективно буде реалізовано блок функцій зазначеної моделі.

По друге, для вирішення проблеми оцінювання рівня негативного інформаційно-психологічного впливу на особовий склад необхідно більше уваги приділити саме дослідженню мотивації особистості та інформації, яку вона сприймає. Тобто, інформаційний вплив на особистість визначає її прагнення та потребує більш чіткого визначення. Таким чином, запропонована на другому етапі анкета, має бути спрямована на особистість. Так як можливо існування такої мотивації особистості, що її поведінка не залежатиме від організації, забезпечення та контролю за її діяльністю.

Висновки. Під час проведення експериментальних досліджень, було залучено ряд експертів наукових установ України, таких як: Київський університет імені Тараса Шевченка, науково-дослідний інститут державної прикордонної служби України, Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського, Академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного. Методом експертних оцінок було визначено показники та критерії оцінювання рівня деструктивного інформаційного впливу на елементи інформаційної інфраструктури воєнної сфери.

З'ясовано, що інформаційні процеси які пов'язані з розповсюдженням інформації яка спотворює історичне минуле та закликає до патріотизму є досить суттєвою зброєю яку потрібно використовувати як додаткові інформаційні можливості держави щодо забезпечення національної безпеки. Зазначені інформаційні дії, як свідчать експериментальні дослідження, мають негативний характер і несуть в собі загрозу не тільки інформаційній, але і територіальній цілісності держави. Крім того, встановлено, що інформаційні дії, щодо намірів віддаленої країни не мають вагомого інформаційно-психологічного впливу на свідомість особи.

На нашу думку, напрям, який потребує подальшого дослідження полягає в аналізі чинників, які визначають ефективність діяльності та оптимізацію її результатів, тобто використання Закону Парето (принцип 20/80). В зазначеному контексті необхідно зауважити,

що саме ефективність, а не кількість проведених дій, що спрямовані на протидію інформаційно-психологічному впливу на особовій склад військ (сил) та органи військового управління, може вважатися успішною.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Боровиков В.П. Statistica: искусство анализа данных на компьютере. Для профессионалов. / В. Боровиков // Питер. – Санкт-Петербург. – 2001. – 656 с.
2. Гнатієнко Г.М. Експертні технології прийняття рішень / Г. Гнатієнко, В. Снитюк // Маклаут. – Київ. – 2008. – 444 с.
3. Жарков Я.М. Інформаційно-психологічне протиборство в сучасному світі: проблемно-історичний аналіз / Я. Жарков, М. Онищук // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2007. – № 16-17. – С. 101–104.
4. Кондратьев А.В. Разведка с использованием открытых источников информации в США / А. В. Кондратьев // Зарубежное военное обозрение. – М. – 2010. – № 9. – С. 28–32.
5. Миронюк М.Г. Универсальное сравнение с использованием количественных методов анализа / М.Г. Миронюк, И.Н. Тимофеева, Я.И. Ваславский // Полис. – 2006. – №5. – С. 39-57.
6. Назаров М.М. Массовая коммуникация в современном мире: методология анализа и практика исследований / М.М. Назаров. – М. : Ай Пи Эр Медиа, 2002, – 277 с.

Рецензент: к.психол.н. Мась Н.М., Військовий інститут Київського національного університету імені Тараса Шевченка

к.полит.н. Турченко Ю.В.

КВАНТОВАНИЕ УРОВНЕЙ ДЕСТРУКТИВНЫХ ИНФОРМАЦИОННЫХ ДЕЙСТВИЙ В ИНФОРМАЦИОННОМ ПРОСТРАНСТВЕ УКРАИНЫ

Определены показатели и критерии оценки уровня деструктивного информационного воздействия на элементы информационной инфраструктуры военной сферы, проведено весовое оценивания информационных процессов (действий). Осуществлено квантование уровней негативного информационно-психологического воздействия и выяснено, что информационные процессы, связанные с распространением информации, которая искажает историческое прошлое есть достаточно существенным оружием, которое необходимо использовать как дополнительные информационные возможности государства для обеспечения национальной безопасности. Проведены экспериментальные исследования, которые свидетельствуют о негативном характере информационных действий, несущих в себе угрозу не только информационной, но и территориальной целостности государства.

Ключевые слова: информационные процессы (действия), негативное информационно-психологическое воздействие, военная сфера, весовое оценивание, национальная безопасность, информационная безопасность.

Ph.D. Turchenko Yu.V.

QUANTIZATION OF THE DESTRUCTIVE INFORMATION ACTIONS' LEVELS IN THE INFORMATION SPACE OF UKRAINE

Authors have defined indicators and criteria for evaluation of the destructive information impact on components of information infrastructure within defence sector, conducted profound evaluation of information processes (actions). Quantization of the negative information and psychological impacts' levels was conducted and it was found out that information processes related to the dissemination of information which distorts historical past is a significant weapon to be used as additional information capacity of the state to ensure national security. Experimental studies have been conducted to show negative nature of information actions that carry a threat for not only information, but also the territorial integrity of the state.

Keywords: information processes (actions), negative information and psychological impact, defence sector, profound evaluation, national security, information security.